

Bp Andrzej F. D z i u b a, *Bogu Jedynemu. Z nauczania pasterskiego 2021–2022*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Warszawa 2023, ss. 261, ISBN 978-83-8281-406-4 [recenzja].

Jezus z Nazaretu stanął w dziejach zbawienia jako wcielone Słowo Boże. Oto „Słowo stało się ciałem i zamieszkało wśród nas. I oglądaliśmy Jego chwałę, chwałę, jaką Jednorodzony otrzymuje od Ojca, pełen łaski i prawdy” (J 1,14). Tak podjęta misja Nowego Przymierza stała się zapoczątkowaniem wielkiego dzieła głoszenia. To także zapoczątkowanie wspólnoty, z czasem nazwanej chrześcijanami. Tak rodził się Kościół, pielgrzymujący eschatologiczny Lud Boży Nowego Przymierza.

Zwiastowana Dobra Nowina zapoczątkowała tworzenie się wspólnoty, nazwanej z czasem chrześcijanami. Dzięki temu samemu narzędziu głoszenia Kościół rozwijał się i rozrastał geograficznie, personalnie, kulturowo oraz w wielu znakach fizycznej obecności, m.in. świątyniach, klasztorach, uczelniach, instytucjach charytatywnych. Wszędzie obecne było słowo Ewangelii z jej nauczaniem, ostatecznie adresowanym do każdego człowieka dobrej woli. Przepowiadanie jest jednym z najważniejszych elementów życia Kościoła.

W to dzieło wpisuje się obecnie autor prezentowanego zbioru, który jest długoletnim profesorem zwyczajnym teologii moralnej w Akademii Teologii Katolickiej i na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego oraz Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II. W latach 2004–2024 pełnił posługę biskupa łowickiego. Jest autorem ponad 50 książek i wielu artykułów, szkiców, materiałów poglądowych oraz recenzji. W swych badaniach podejmował kwestie z zakresu antropologii, katolickiej nauki społecznej, politologii, kultury oraz zwłaszcza szeroko pojętej teologii moralnej.

Książkę otwiera spis treści (s. 5–11). Następnie zamieszczono słowo wstępne (s. 13–14) oraz wykaz homilii z lat 2021–2022 (s. 15–261).

Zbiór podaje 21 homilii z 2021 roku oraz 23 z 2022 roku. Większość z nich głoszona była na terenie diecezji łowickiej, m.in. w Bolimowie, Rawie Mazowieckiej, Lubani, Skierniewicach, Kutnie, Chrustach, Domaniewicach, Sochaczewie czy Nowym Mieście nad Pilicą. Znaczna część została wygłoszona w katedrze łowickiej. Zamieszczono także wybrane homilie odczytywane na terenie całej Polski: w Swarzewie, Kaliszu, Augustowie, Trzebnicy, na Jasnej Górze, Górze Klasztornej i w Łaskarzewie oraz za granicą: w Waterloo, Midland i Kitchner w Kanadzie.

Każdej z homilii nadano ogólny tytuł, a ich treści podzielone zostały na krótsze jednostki, także opatrzone tytułami. Może czasem jawią się pytania o uzasadnienie zaproponowanych tytułów. Zawsze podano miejsce głoszenia, okoliczność oraz datę. Dodano jeszcze pełen wykaz biblijnych czytań mszalnych. Całość otwiera swoisty

adres – wskazanie na adresatów, wydaje się wymienianych z dużą starannością. Czasem ma to jeszcze odzwierciedlenie w tekście.

Warto także wskazać na choćby niektóre okoliczności, np. uroczystości liturgiczne, jubileusze, odpusty, pogrzeby, pielgrzymki, rocznice zakonne czy uroczystości patriotyczne. Jest to bogactwo obecności słowa Bożego w tak zróżnicowanych sytuacjach. To jest wręcz niezwykle „locus» teologiczno-eklezyjnym, historycznym oraz społecznym” (s. 14) prezentowanego zbioru.

W prezentowanej książce widać, że homilia jest tym wymiarem posługi autora, który cechuje się wyjątkową zmiennością ze względu na różne okoliczności dzielące jedno zgromadzenie od drugiego. Dostrzec można konkretne wymogi troski duszpasterskiej. Widać, że kaznodzieja zna dobrze adresatów i usilnie zabiega o otwartość serc i umysłów wiernych na Boże tajemnice zwiastowane w orędziu Ewangelii.

Proponowane homilie nie są konferencjami czy wykładami, a wybitnie ważnym elementem, przepowiadaniem celebracji liturgicznej. To nie abstrakcyjna tematyka, nie nadużywanie czy naginanie tekstów wskazanych przez Kościół właśnie w tym miejscu i czasie oraz okolicznościach. Wreszcie to nie jest nauka katechetyczna, chociaż katecheza tworzy jej istotny wymiar. Autor słusznie unika osobistych świadectw, chodzi bowiem o wiarę Kościoła, a nie po prostu o własne przeżycia. W tym kontekście trzeba mocno podkreślić, że jest to bardzo poważny problem w polskim kaznodziejstwie.

Z przywołanych homilii technicznie bogactwo treści biblijnych. Nie jest to jednak tylko zbiór cytatów czy szczegółowych wskazań. Chodzi nawet nie o czystą teologię biblijną. Raczej chodzi o żywe i skuteczne słowo, które w kontekście zwiastowanych czytań musi być ich ewangelizacyjnym echem.

Autor prezentowanego zbioru homilii pokazuje, że jego przepowiadanie nie polega na tym, żeby dopasować czytania mszalne do jakiegoś uprzednio obmyślnego schematu zagadnień, lecz na zachęcaniu słuchaczy do rozważania wiary Kościoła, która w naturalny sposób wyłania się z Pisma Świętego w kontekście celebracji liturgicznej.

W książce Andrzeja F. Dziuby przewijają się stosunkowo liczne wątki o charakterze historycznym. Można dość łatwo zauważyć, iż autor ma duże skłonności w tym kierunku. Niemniej elementy te są w pełni uzasadnione, m.in. z uwagi na okoliczności głoszonego tekstu. Świadczy to o świadomości kontekstu oraz przygotowaniach autora do przewidywanego wystąpienia. Niewątpliwie stwarzało to ważny element komunikacyjny i relacyjny kaznodziei ze słuchaczami. Homilia „jest nie tylko pouczeniem, lecz także aktem liturgicznym” (*Dyrektorium homiletyczne*, 4).

Nauczanie pasterskie wyraźnie pokazuje, iż jest to żywe przepowiadane słowo. Nie są to teksty wcześniej napisane, a następnie odczytywane. Taki styl nadaje podawanym homiliom wartość narracyjną oraz elementy interakcji, tak co do formy, jak i co do treści. Można odnieść wrażenie, że kaznodzieja jakby „słyszy” odpowiedzi i stara się następnie na nie natychmiast reagować. To specyficzny styl homilii dialogowanej. Nie słyhać werbalnie odpowiedzi czy pytań stawianych przez homilistę, ale czuć je w dynamicie interakcji środowiska i obecności.

Można zatem stwierdzić, że teksty zaproponowane przez bp. Andrzeja F. Dziubę, jak wskazuje nauczanie *Vaticanum II*, jawią się jako „przepowiadanie przedziwnych dzieł Bożych w historii zbawienia, czyli w misterium Chrystusa, która zawsze jest w nas obecna i działa, zwłaszcza w obrzędach liturgicznych, winno ono czerpać treść

przede wszystkim ze źródeł Pisma Świętego i liturgii” (*Sacrosanctum Concilium*, 35.2). Taka jest właśnie podstawowa proweniencja omawianego nauczania pasterskiego i dzięki temu jest ono tak żywe oraz komunikatywne.

Słuszne jest stwierdzenie autora wyrażone w słowie wstępnym, iż dzięki tej publikacji „homilie te zyskały jakby jeszcze jedno życie, które nada im każdy, kto zechce pochylić się choćby nad najmniejszym ich fragmentem, a nawet jednym zdaniem” (s. 14). Dlatego m.in. ma sens dzielenie się, także w tej formie, niepowtarzalnym tekstami kaznodziejskimi, co czyni je ponownie użytecznymi.

Prezentowany zbiór biskupa łowickiego jest kolejnym tomem i stanowi dobrą kontynuację dwuletnich cykli zbiorów homilii. Dobrze, że w tytule książki wybrzmiewa parafraza zawołania biskupiego *Soli Deo*. Faktycznie, takie jest skierowanie ewangelizacyjne zdecydowanej większości proponowanych tekstów homiletycznych. Teologicznie mają one charakter wybitnie teocentryczny i chrystocentryczny. Liczne są także wątki antropologiczne, tak teologiczne, jak i filozoficzne. Takie nagromadzenie narzędzi badawczych pozwala na dość kompleksowe spojrzenie na biblijne czytania mszalne, zwłaszcza w ich integralnej całości.

Biskup Andrzej F. Dziuba wyraźnie pokazuje, że liturgia jest środowiskiem i miejscem uprzywilejowanym, ponieważ w niej usłyszane słowo Boże jest częścią celebracji osiągnącej szczyt w ofiarnym oddaniu się Chrystusa Ojcu niebieskiemu. Homilia ma zatem nie tylko uświęcać uczestników celebracji, ale i słać Boga, Dawcę zbawienia wiecznego. Przecież słowo Boże wypełnia się w słuchających.

Proponowane homilie kształtuje bardzo prosta dynamika: są one refleksją nad znaczeniem czytań i modlitw danej celebracji w świetle tajemnicy paschalnej i prowadzi zgromadzenie do celebracji eucharystycznej, w której zebrani uczestniczą wspólnie w owej tajemnicy. Dla bp. Andrzeja F. Dziuby kontekst liturgiczny jest kluczem do interpretacji fragmentów biblijnych proklamowanych w trakcie celebracji.

Ks. prof. dr hab. Władysław Wyszowadzki
Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie
Polski Uniwersytet na Obczyźnie w Londynie
ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-4410-0188>